

ΤΕΕ/ΤΚΜ

**Μόνιμη Επιτροπή Αρχιτεκτονικών Θεμάτων
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ ΦΙΞ**

Ομάδα εργασίας: Μαρία Δούση, Βασιλης Κονιόρδος, Βιβιάννα Μεταλληνού * Χρόνος καταγραφής: 2004

*Τεκμηριωση
Διατηρητέου Βιομηχανικού Συγκρότηματος Φιξ
Μηχανολογικός εξοπλισμός ανά κτίριο*

**ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ ΦΙΞ
ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΑΝΑ ΚΤΙΡΙΟ****εισαγωγή**

Η αξιολόγηση του μηχανολογικού εξοπλισμού του συγκροτήματος δεν θα ήταν δυνατή χωρίς την συνδρομή ανθρώπων που δούλεψαν και έζησαν τη γραμμή παραγωγής του.

στερα από διασταύρωση πληροφοριών, βρεθήκαμε στο φιλόξενο περιβάλλον της ζυθοποιίας ΜΥΘΟΣ της Θεσσαλονίκης, η οποία στελέχωθηκε από πολλούς παλιούς τεχνίτες του συγκροτήματος ΦΙΞ. Σε συνεννόηση με τον Διευθυντή παραγωγής του ΜΥΘΟΥ κ. Στρ. Ακριτίδη, και με δική του επιλογή, ο παλιός τεχνίτης του ΦΙΞ Κώστας Προβατίδης μας οδήγησε στα μυστικά του μυθικού εργοστάσιου, που στέκεται όρθιο παρ' όλες τις κακοτοπίες που έχει συναντήσει.

**ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ ΦΙΞ
ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΑΝΑ ΚΤΙΡΙΟ**

*Αυτοψία μηχανολογικού εξοπλισμού
εργοστασίου - Μάιος 2004*

Εξω από το κτίριο 2, μπροστά στα δύο παλιά φίλτρα ζύμωσης

Βιβ. Μεταλληνού: «...Προβατίδης Κώστας...»

κ. Προβατίδης: «...παλιός φιξάς...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Παλιός φιξάς, ε; Σε ποιο κομμάτι;»

κ. Προβατίδης: «Βυνοποιείο και φίλτρα...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Βυνοποιείο και φίλτρα;»

κ. Προβατίδης: «Φίλτρα...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Μάλιστα. Και υπεύθυνος των μηχανημάτων; Πώς οργανώνεται εκεί;»

κ. Προβατίδης: «Δούλευα Βυνοποιείο, Θερμαστής Βύνης, Θερμαστής βυνοποιείου, και Μάστορας φιλτραδόρος. Τώρα όπου να 'ναι βγαίνω στη σύνταξη...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Μάλιστα... η γραμμή παραγωγής αυτών των δύο είναι αρχική ή ενδιάμεση;»

κ. Προβατίδης: «Η αρχή είναι το βυνοποιείο, είναι η αρχή.»

Βιβ. Μεταλληνού: «Μάλιστα...»

κ. Προβατίδης: «Μετά είναι το μηχανοστάσιο, η σύναξη, μετά είναι η βρασταρία ...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Όπου βράζει δηλαδή; Ναι...»

κ. Προβατίδης: «Ναι, που βράζει, και από κει πάει στη σύναξη επάνω, στο άλλο κτίριο...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Πάρτε μας και μία φωτογραφία στην αρχή της περιήγησης...»

κ. Προβατίδης: «Από τη διαλογή πάει στη σύναξη, μετά στη ζύμωση, και μετά κατεβαίνει στα φίλτρα..»

Βιβ. Μεταλληνού: «Ναι...μάλιστα. Είναι εκείνα τα μεγάλα σιλό...»

κ. Προβατίδης: Αυτά είναι τα φίλτρα, όπου φιλτράρεται η μπύρα, και μετά τη δίνουμε στο εμφιαλωτήριο...»

Βιβ. Μεταλληνού: « οπότε το εμφιαλωτήριο είναι στο καινούργιο το κτήριο του Ζενέτου...»

Βασ. Κονιόρδος: «Να ρωτήσω λίγο, φούντα ποιο κριθάρι ήταν;»

κ. Προβατίδης: «Η φούντα ήταν το κριθάρι το ψημένο, χωρίς φλοιό, καθαρισμένο. Ζυγιζόταν στην πλάστιγγα, δίπλα από το χημείο του κράτους, και από κει όση ποσότητα ήθελες, έμπαινε στο καζάνι και έβραζε.. Το περίσσευμα ήταν το άχρηστο, η πούλπα που λέμε..»

Βιβ. Μεταλληνού: «Μάλιστα... όταν στύβεις το πορτοκάλι είναι αυτό που μένει, πούλπα...»

κ. Προβατίδης: «... ωραία, ωραία. Και έπεφτε εδώ και ερχόταν οι γεωργοί και το έπαιρναν σαν άχυρο για ζωτοροφές».»

Βασ. Κονιόρδος: «Πάμε, πάμε λίγο εδώ...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Δηλαδή εδώ είχε ήδη επεξεργαστεί κατά ένα κομμάτι, έτσι κύριε Κώστα; Για να βγαίνει εδώ το άχρηστο;»

Κτίριο 2 εσωτερικό

κ. Προβατίδης: «από κει ήτανε τα αναβατόρια, ...»

Βιβ. Μεταλληνού: «...τρία...»

κ. Προβατίδης: «... αυτά που είναι χαμηλά»

Βιβ. Μεταλληνού: «Μπράβο, τέσσερα καζάνια, τα δύο ψηλά και τα κάτω χαμηλά, στα οποία έβραζε - βραστερία λέγεται»

Βασ. Κονιόρδος: «Ναι, έβραζε το κριθάρι, τραβούσανε το ζωμό, το τσάι ας πούμε...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Μπράβο, ναι...»

κ. Προβατίδης: «Αυτό που έμενε, η πούλπα, το κατακάθι...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Τα πήζανε, πήγαιναν στα αιλό...»

κ. Προβατίδης: «...το κατακάθι, πήγαινε σ' αυτά τα φίλτρα...για ζωτροφές, στα ζώα που είχανε...»

Βιβ. Μεταλληνού: « και το χρησιμοποιούσαν για ζωτροφή ...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Να μας πει λίγο σ 'αυτή τη φάση, σ 'αυτό εδώ το κομμάτι έτσι όπως το βλέπετε, μπορεί να ανακτηθεί- είναι δηλαδή άξιο διατήρησης; Ο στόχος μας, η ερώτηση είναι...Αν το χάσουμε δεν θα είναι και ας πούμε μεγάλη η απώλεια;»

κ. Προβατίδης: «Αν το χάσουμε όλο, θα μπορούσε να... γιατί αυτά τα δυο ας πούμε υπάρχουν. Τώρα θα πάμε και από πάνω να το δείτε και σε τι κατάσταση είναι.. Όλα γίνονται...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Δέστε λίγο... εδώ ας πούμε η γραμμή παραγωγής είναι ολόκληρη»

κ. Προβατίδης: «Όλα γίνονται. Απλώς λείπουν μερικά καζάνια»

Βιβ. Μεταλληνού: «Μπράβο, και εδώ μπορεί να φανεί ας πούμε ένα...»

Κτίριο 2α-3

κ. Προβατίδης: «Τα βασικά είναι μέσα.. Στο βυνοποιείο που λέγεται, βάζαμε το κριθάρι ωμό και το αερίζαμε για να μην ανάψει. Αυτό έμενε μέσα στα τρόμπερ. Το κριθάρι κρατάει μέχρι τέσσερις μέρες γιατί μετά θα φυτρώσει. Αυτό έχει από μέσα κλαπέ, στο οποίο εγώ ρύθμιζα στη θερμοκρασία: 13 βαθμούς, 12 βαθμούς, 14 βαθμούς, 16 βαθμούς, ό,τι ήθελα...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Για να ξεραθεί ας πούμε και να το επεξεργασθήτε παραπέρα ...»

κ. Προβατίδης: «Πρέπει να το βάλεις στη θερμοκρασία της γης που φυτρώνει...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Α, μάλιστα...»

κ. Προβατίδης: « Πως είναι τα κριθάρια στο χωράφι, κάποια θερμοκρασία θέλουν...Εδώ είναι το παλιό τριόριο...το καινούργιο είναι από κει...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Ιο οποιο τι κάνει; Ιι είναι το τριόριο;»

κ. Προβατίδης: «Αυτό είναι που βγάζει τη βρώμη, το δεύτερο, τρίτο κριθάρι. Το μεγάλο, το χονδρό, το ψιλό και...»

Βασ. Κονιόρδος: «Είναι πολύ ωραίο...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Διαλογητής ας το πούμε. Κάπως έτσι;»

κ. Προβατίδης: «Αυτό είναι ένα τριόρι ...Βάζεις το κριθάρι και πετάει το χονδρό, το ψιλό, το μεσαίο για ζωατροφές και για βρώμη»

Βιβ. Μεταλληνού: «Και πώς ερχότανε εδώ το προϊόν;»

κ. Προβατίδης: «...στις δυο θέσεις που είχε...Και στα χωριά έχουμε κάτι τριόρια, που αλέθουν, ... σαν κόσκινο»

Βιβ. Μεταλληνού: «Κόσκινο»

κ. Προβατίδης: «Πώς κάναμε παλιά, ξύλινο...»

Βασ. Κονιόρδος: «Ξύλινα και τα δύο, έτσι;»

κ. Προβατίδης: «Ξύλινο, παμπάλαιο το πρώτο...»

Βιβ. Μεταλληνού: « τα άλλα τα μηχανήματα δεν υπάρχουν κύριε Κώστα;»

κ. Προβατίδης: «Υπάρχει μηχάνημα, άκουσε, το τέταρτο που είδαμε, ήταν μηχάνημα το οποίο δεν δούλεψε καθόλου»

Βασ. Κονιόρδος: «Αυτά τα δυο...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Τα οποία είναι άψογα, έτσι;»

κ. Προβατίδης: «Εδώ πλενότανε το κριθάρι. Πλενότανε κι έμενε για 24 ώρες. Εδώ έβγαινε η βρώμη, μετά το ψαρεύαμε»

Βασ. Κονιόρδος: «Τα καζάνια, πώς λέγονται;»

κ. Προβατίδης: «Διαβροχής»

Βιβ. Μεταλληνού: «Διαβροχή»

κ. Προβατίδης: «Και μετά ψαρεύαμε τη βρώμη, την πετούσαμε εδώ μέσα και έβγαινε σαν...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Με απόχη δηλαδή; Τη μαζεύατε επάνω;»

κ. Προβατίδης: «Είχαμε ένα ξύλο, με σανίδι από πάνω και ψαρεύαμε και τη βγάζαμε και τη βρωμιά...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Δηλαδή επικοινωνεί αυτό το κιβώτιο με τη δεξαμενή;»

κ. Προβατίδης: «Ναι, βεβαίως...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Αυτό το μηχάνημα όσο το θυμάσαι από παλιά, δεν δούλευε;»

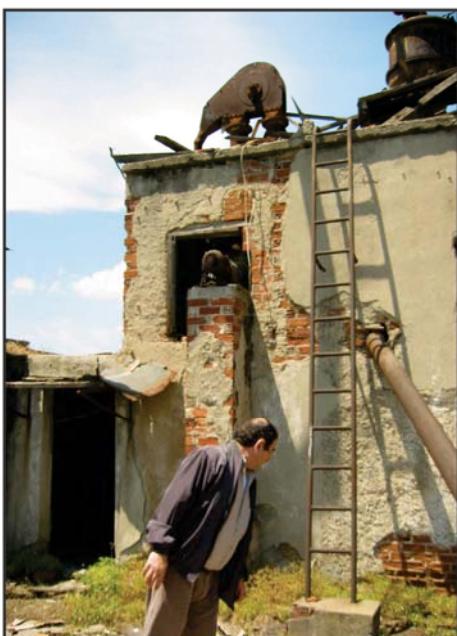
κ. Προβατίδης: «Παλιά βέβαια, φυσικά. Μετά βάλανε αυτά. Όταν έφυγα αυτά γυαλίζανε, λουστραρισμένα ήταν ...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Έτος;»

κ. Προβατίδης: «Όταν δουλεύανε, το '71»

Βιβ. Μεταλληνού: «Και είναι σε τέτοια κατάσταση τώρα...τα νέα τριόρια λοιπόν...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Πώς δούλευαν τα τριάρια; Μικρότερο, μεγαλύτερο σε μέγεθος ή καθαρότερο κριθάρι;»

κ. Προβατίδης: «Η 3 παίρνει το χοντρό, το καλό, το πεντάρι...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Και τα άλλα;»

κ. Προβατίδης: «Και το δεύτερο στην ανάγκη, έπαιρνε χοντρό κριθάρι. Τα άλλα έπαιρναν πιό ψιλά..Μετά... πήγαιναν στα αμπάρια, τα οποία...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Τα οποία από δω πέρα ξεχωρίζανε»

κ. Προβατίδης: «Από δω ξεχωρίζανε...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Ξεχωρίζανε από δω, βάζανε τα άχρηστα, έτσι; Τα πρώτα, δεύτερα, τα' βαζες εδώ και από δω πού πήγαινε;»

(...)

Βιβ. Μεταλληνού: «Άλλα δυο τριόρια;»

Βασ. Κονιόρδος: «Πόσα είναι, δύο είναι;»

κ. Προβατίδης: «Δύο. Εκεί πάνω είναι»

Βιβ. Μεταλληνού: «Άρα ένα το κάτω και ένα από δω;»

Kτίριο 18

κ. Προβατίδης: «Εδώ ήταν ο ροφός που πήγαινε στην πλάστιγγα. Έμπαινε ο αέρας... και το κριθάρι πήγαινε στο τριόρι...»

Βασ. Κονιόρδος: «Ένα εδώ και ένα στο βάθος. Δύο»

κ. Προβατίδης: «Έχει μια πόρτα από δω...Και τα στέλνει σε ένα κύλινδρο που μάζευε τη σκόνη από τα κριθάρια»

κ. Προβατίδης: «Από τα τριόρια, τα τριόρια, τη σκόνη...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Έχει μέσα περσίδα από καραβόπανο; Τι είναι;»

κ. Προβατίδης: «Τη σκόνη, μάζευε τη σκόνη...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Και τραβούσε τον αέρα πιθανά, ε;»

κ. Προβατίδης: «Από δω είχε κλείδωση, όπου ήθελες πήγαινε...»

Βασ. Κονιόρδος: «Τι είναι αυτό, πώς θα το πούμε;»

κ. Προβατίδης: «Κόσκινο»

Βασ. Κονιόρδος: «Κόσκινο»

Βιβ. Μεταλληνού: «Ανέβαζε από δω λοιπόν το κριθάρι»

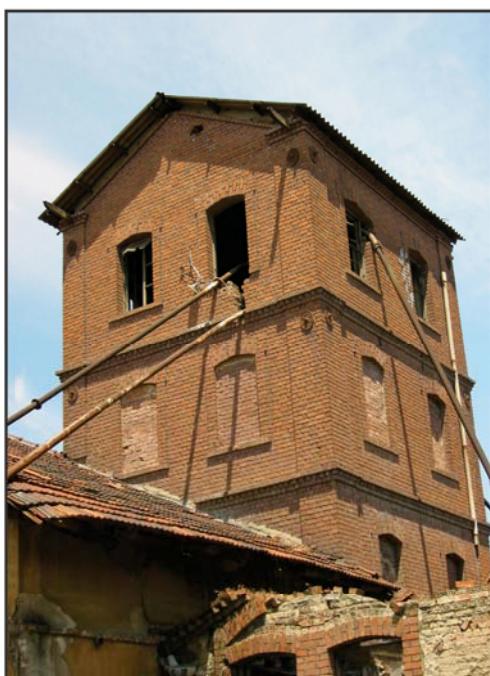
κ. Προβατίδης: «Από την αποθήκη που είναι εκεί κάτω και από εκεί και όπου ήθελες το πήγαινες»

Βασ. Κονιόρδος: «Για μισό λεπτό λιγάκι, τι έχουμε λοιπόν στη στέγη; Πώς το λένε αυτό;»

κ. Προβατίδης: «Ο αγωγός, εκεί, είδατε; Από την πρώτη αποθήκη κάτω που είναι ο κεντρικός...»

Βασ. Κονιόρδος: «Από την πρώτη αποθήκη ερχότανε πάνω και ... έκανε διανομές, όπου έπρεπε;»

κ. Προβατίδης: «Μάλιστα. Και από εδώ πήγαινε επάνω, εκεί. (3) Στον πύργο, το ζύγιζε και έπεφτε, πού σας έδειξα τη διακλάδωση στα δύο καζάνια;»

Βασ. Κονιόρδος: «Ναι, ναι...»

κ. Προβατίδης: «Κάτω δεν υπήρχανε δύο καζάνια; Πάει εκεί»

Βασ. Κονιόρδος: «Και από δω το έπαιρνε και πού το πήγαινε;»

κ. Προβατίδης: «Στη διαβροχή. Πλάστιγγα. Στα δύο καζάνια... Για να ξέρεις πόσα κιλά θέλεις να βάλεις μέσα στο καζάνι»

Βιβ. Μεταλληνού: «Άρα πήγαινε εκεί και γύρναγε, ε;»

κ. Προβατίδης: «Εννιά τόνους. Εγώ έβαζα 9 τόνους. 8,5-9 τόνους...»

Βασ. Κονιόρδος: «Άρα εκείνο είναι πλάστιγγα δηλαδή;»

κ. Προβατίδης: «Ναι, πλάστιγγα...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Εκεί πάνω»

κ. Προβατίδης: «Το χημείο του κράτους ήταν κάτω από την πλάστιγγα, στη βρασαρία. Εκεί ήταν η σφραγίδα για την εφορία. Το έτοιμο κριθάρι»

Βιβ. Μεταλληνού: «Δε μου λες, αυτό εδώ το μηχάνημα που βλέπουμε;»

κ. Προβατίδης: «Αυτά είναι καινούργια, κριθάρια βάζανε»

Βιβ. Μεταλληνού: «Αυτό που τα πήγαινε πάλι; ...»

κ. Προβατίδης: «Και μέσα έχει τέτοια, και μέσα έχει...»

Kτίρια γύρω από την εσωτερική αυλή (2^a)

Βιβ. Μεταλληνού: Εκεί πέρα τι ήτανε»

κ. Προβατίδης: «Ήταν ο πρώτος φούρνος, ο δεύτερος φούρνος, ο τρίτος φούρνος...»

κ. Προβατίδης: «Πάνω είχε ανεμιστήρες, οι οποίοι τραβούσαν τη θερμοκρασία...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Λοιπόν φωτογραφίζω... Λοιπόν, αυτό ανέβαινε πάνω στη πλάστιγγα, μετριότανε και από τον άλλο σωλήνα ξανακατέβαινε; Ανεβοκατέβαινε; Και από κει έχει ένα σωλήνα»

κ. Προβατίδης: «Έναν από δω και έναν από εκεί. Ένας πήγαινε και ο άλλος ερχότανε, στα δύο καζάνια που σου είπα»

Βιβ. Μεταλληνού: «Τα δύο πρώτα που μας έδειξες»

κ. Προβατίδης: «Όχι της Διαβροχής. Έχει και εκεί μέσα καζάνια διαβροχής. Εκεί μέσα έχει τρόμπα, κάτω»

Βιβ. Μεταλληνού: «Άν θελήσουμε να κάνουμε μια αναπαράσταση της γραμμής παραγωγής. Αυτό εδώ μέσα τι έκανε;»

κ. Προβατίδης: «Α, και άλλο έχει εδώ»

Βασ. Κονιόρδος: «Γιατί αυτό είναι μεταγενέστερο»

κ. Προβατίδης: «Αυτό τώρα το βλέπω να πούμε. Και αυτό παλιό, και αυτό παλιό...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Το οποίο και αυτό είχε μέσα τριόρι;»(...)

Βιβ. Μεταλληνού: «Για λέγετε, στην άκρη εδώ, στη γωνία δηλαδή υπήρχε κι άλλο μηχάνημα;»

κ. Προβατίδης: «Λείπει! Το κάνανε βυτίο εκείνο, σίγουρα!, το πήραν το καζάνι...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Ήταν καζάνι, με μόνωση και τα λοιπά; Ανοξείδωτο...»

κ. Προβατίδης: «Μόνωση ανθρακικού»

Βιβ. Μεταλληνού: «Καζάνι ανθρακικού. Το οποίο φυγαδεύτηκε.

κ. Προβατίδης: «Έπεισε επίσης η καμινάδα του εργοστασίου η οποία ήταν τούβλινη και πολύ ψηλή. Στρογγυλή, όπως είναι οι καμινάδες»

Βιβ. Μεταλληνού: «Ναι...»

Βασ. Κονιόρδος: «Να σας ρωτήσουμε αυτά που λέει η κυρία Βιβιάννα. Αυτά τα κτίρια 16, 16β, που είναι δευτερεύοντα θα μπορούσαν και να φύγουνε; Δηλαδή εκείνο το τελευταίο, εκείνο μόνο»

κ. Προβατίδης: «Αυτά είναι πρόσθετα»

Βασ. Κονιόρδος: «Βέβαια. Και αυτό εδώ θα μπορούσε να φύγει»

κ. Προβατίδης: «Όλα πρόσθετα είναι. Ήταν το Θερμαστήριο»

κ. Προβατίδης: «Καλά, θα δούμε λίγο γιατί μήπως είναι εδώ οι λέβητες»

Βιβ. Μεταλληνού: «Οι λέβητες»

κ. Προβατίδης: «Οι λέβητες οι παλιοί, οι καινούργιοι εξαφανιστήκαν, πού είναι;»

Βασ. Κονιόρδος: «Να ρωτήσω κάπι; Έτσι όπως είμαστε και εκεί είναι η αυλή, αυτό το κτίριο το 9, θα μπορούσε και να φύγει»

Βιβ. Μεταλληνού: «Εκείνο το κτίριο, μπροστά από το στενόμακρο..Μου 'πανε πως ήταν αποθήκη....»

κ. Προβατίδης: «Κονσέρβες. Κονσερβοποιείο»

Βασ. Κονιόρδος: «Ωραία, πάμε, κονσερβοποιείο. Έγινε»

Κτίρια 19, 15, 15^a, 14

Βιβ. Μεταλληνού: «Εδώ είμαστε, είμαστε σε ποιό χώρο;»

κ. Προβατίδης: «Στη βρασαρία»

Βιβ. Μεταλληνού: «Στη βρασαρία και βλέπουμε τα δύο μεγάλα βαρέλια. Σ 'αυτά τα βαρέλια ερχόντουσαν τα ψημένα κριθάρια και κατέβαιναν κάτω... Αυτά τα δύο καζάνια συνδεότανε με κάποιο σωλήνα; Υπήρχε κάποιος σωλήνας εσωτερικός;»

κ. Προβατίδης: «Βέβαια»

Βιβ. Μεταλληνού: «Από κάτω είναι;»

κ. Προβατίδης: «Γι αυτό είναι η κλίση πιο χαμηλά...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Από τι υλικό είναι; Πόσες μέρες έκανε εδώ η μπύρα;»

κ. Προβατίδης: «Όταν έφτανε στα γράδα του βρασμού και είναι έτοιμος, μεταφορά στη ζύμωση»

Βιβ. Μεταλληνού: «Πόσο καιρό έμενε εδώ;»

κ. Προβατίδης: «Έγινε υπολογίζω 2 με 2½ ώρες»

Βιβ. Μεταλληνού: «Και στη ζύμωση έμενε μετά

το μεγαλύτερο διάστημα;...»

κ. Προβατίδης: «Στη ζύμωση έμενε 2 εβδομάδες, 3 εβδομάδες, ανάλογα»

Βιβ. Μεταλληνού: «Δεν μου λέτε, αυτό το μεγάλο μηχάνημα που έχει στην κεντρική είσοδο τι είναι; Τι χρησιμοποιούτανε;»

κ. Προβατίδης: «Α, αυτό το έξω... Πρέσα είναι αυτή»

Βιβ. Μεταλληνού: «Έκλεισε την κεντρική είσοδο και μετά πώς μπαίνατε από δω; Μπαίνατε από πίσω;»

κ. Προβατίδης: «Αυτό ήταν πούλπα, εκεί. Πολύ παλιά το πρεσάριζε και έβαζε το ζωμό»

Βιβ. Μεταλληνού: «Το χρησιμοποιούσανε; Και πάλι το ζωμό το βάζανε στα βαρέλια;»

κ. Προβατίδης: «Δε δούλευε καμιά φορά, όσο ήμουν εγώ εδώ»

Βιβ. Μεταλληνού: «Απλώς το φέρανε και το αφήσανε εδώ δηλαδή;»

κ. Προβατίδης: «Παλιά, επί Γερμανών μπορεί και να δούλευε. Δεν ξέρω ..»

Βασ. Κονιόρδος: «Πώς το είπαμε πριν;»

κ. Προβατίδης: «Πρέσα, πρέσα...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Πρέσα για την πούλπα. Και ο ζωμός που έπαιρναν από την πούλπα τον κρατούσαν εδώ; Εδώ ήταν η δεύτερη επεξεργασία της πούλπας»

κ. Προβατίδης: «Όλα τα πήρανε...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Με μαντέμι με διπλά τοιχώματα και μέσα είχαν μονωτικό κάτω;»

κ. Προβατίδης: «Μόνωση, μόνωση»

Βιβ. Μεταλληνού: «Αυτά ήταν ανοξείδωτα τα φτερά;»

κ. Προβατίδης: «Κάπως γυαλίζανε, τώρα πώς ήτανε δεν ξέρω, καθαρά ήτανε»

Βιβ. Μεταλληνού: «Και τα πάντα ήτανε καθαρός χαλκός. Μπρούντζος»

κ. Προβατίδης: «Στη μπύρα δεν υπάρχει σίδερο. Σίδερο δεν υπάρχει. Η μπύρα δεν ακουμπάει σίδερο. Αυτό απαγορεύεται»

Βιβ. Μεταλληνού: «Λόγω δημόσιων κανονισμών;...»

κ. Προβατίδης: «Απαγορεύεται»

Βιβ. Μεταλληνού: «Βραστερία τη λέτε;»

κ. Προβατίδης: «Βρασταρία»

κ. Προβατίδης: «Είχε αρίδα. Νάτες οι αρίδες οι δύο»

Βιβ. Μεταλληνού: « Λεπτές είναι οι αρίδες λεπτούτσικες»

Κτίριο 1

κ. Προβατίδης: «... αυτοκίνητα ξεφορτώνανε. Σε μισή ώρα το ξεφορτώνανε κι έφευγε. Εντάξει»

Βασ. Κονιόρδος: «Εδώ που έτσι κάνει σκάφη. Κάτσε για να βγάλω φωτογραφίες»

Βιβ. Μεταλληνού: «Εδώ ήτανε η...»

κ. Προβατίδης: «Η κεντρική αποθήκη, τα υλικά όλα»

Βιβ. Μεταλληνού: «Από το ροφό, ανέβαινε στην πλάστιγγα»

κ. Προβατίδης: «Στον τέταρτο όροφο, είχε την πλάστιγγα, ζυγίζοταν, μετρούσαν τα κιλά που βάλαμε»

Βιβ. Μεταλληνού: «Τμηματικά;»

κ. Προβατίδης: «Ναι, γύρω στους 7-8 τόνους»

Βιβ. Μεταλληνού: «Και τα ξανακατέβαζες στα τριόρια»

κ. Προβατίδης: «Στα τριόρια»

Βιβ. Μεταλληνού: «Και από τα τριόρια τα ξαναζύγιζες καμιά φορά;»

κ. Προβατίδης: «Όχι»

Βιβ. Μεταλληνού: «Δεν ξαναχρησιμοποιούσες την πλάστιγγα»

κ. Προβατίδης: «Όχι, πήγαινε στη διαβροχή»

Βιβ. Μεταλληνού: «Πήγαινε στη διαβροχή. Και από τη διαβροχή; Πήγαινε κάτω στα τρόμπερ για να πάνε για βραστήρα και να φυτρώσουν»

κ. Προβατίδης: «Για να φυτρώσουν γύρω στις 4 μέρες, 3 μέρες, 3 με 4 μέρες, αναλόγως το κριθάρι και από κει στο φούρνο»

Βιβ. Μεταλληνού: «Στο φούρνο απέναντι στην αυλή»

κ. Προβατίδης: «Πρώτο φούρνο, δεύτερο φούρνο, μετά όταν ψηνότανε το κριθάρι το πρώτο βγάζαμε από το φούρνο, περνούσε στο σπαστήρα, στη διαλογή δηλαδή για να βγάλει το ριζίδιο με το φλοιό. Μετά πήγαινε στην πλάστιγγα, του χημείου του κράτους στη βρασαρία και από εκεί η βρασαρία έπαιρνε την ποσότητα που ήθελε»

Βιβ. Μεταλληνού: «Και την έβαζε στα καζάνια τα πρώτα τα επάνω, γινότανε το πρώτο βράσιμο και τα κατέβαζε στα δεύτερα»

κ. Προβατίδης: «Πήγαινε στο δεύτερο, ο ζωμός έβραζε κανά 2-3 ώρες και πήγαινε στη ζύμωση, για να γίνει μπύρα μαζί με τη μαγιά»

Κτήρια 16β, 16, 2β-γ

Βιβ. Μεταλληνού: «Και μετά πήγαινε στη ζύμωση. Θερμαστήριο, έτσι; Οι λέβητες που άρχισαν να γκρεμίζουν...»

κ. Προβατίδης: «Γίνανε μετατροπές για μαζούτ»

Βιβ. Μεταλληνού: «Μάλιστα ήταν οι ίδιοι οι λέβητες οι οποίοι μετατράπηκαν;»

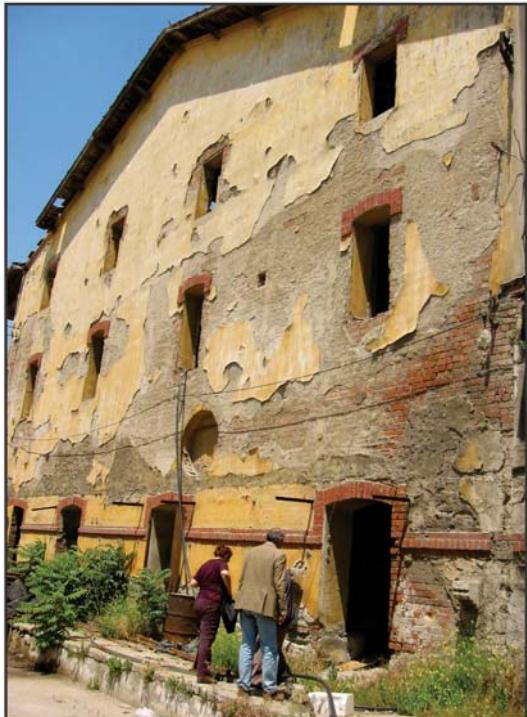
κ. Προβατίδης: «Ναι. Εδώ υπήρχε το άλλο καζάνι το Κούπερ το οποίο αφαιρέθηκε...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Εδώ»

κ. Προβατίδης: «Εδώ αφαιρέθηκε, εδώ ήτανε»

Βιβ. Μεταλληνού: «Και το οποίο τι έκανε;»

κ. Προβατίδης: «Ατμό έβγαζε. Τα καζάνια τα καταργήσανε εκείνα»

Βιβ. Μεταλληνού: «Μετά. Ήδω μπροστά ήτανε...»

Βασ. Κονιόρδος: «Εδώ, το καζάνι Κούπερ. Όχι χαλκός δηλαδή...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Ήταν χάλκινο;»

κ. Προβατίδης: «Όχι, ήτανε, επενδυμένο»

Βιβ. Μεταλληνού: «Άρα πρέπει να είναι η εταιρεία Κούπερ»

κ. Προβατίδης: «Κούπερ η εταιρεία, μπράβο»

Βιβ. Μεταλληνού: «Ήταν ο ατμολέβητας στην ουσία. Και είχαν ακυρωθεί αυτοί οι παλιοί»

κ. Προβατίδης: «Από δω τροφοδοτούσε όλο το εργοστάσιο, βρασαρία, βυνοποιείο»

Βιβ. Μεταλληνού: «Και πώς το λέτε αυτό το τμήμα;»

κ. Προβατίδης: «Θερμαστήριο»

Βιβ. Μεταλληνού: «Θερμαστήριο. Το 'γραψες; Όλο αυτό ήταν το Θερμαστήριο»

κ. Προβατίδης: «Ήταν για να δίνει θέρμανση»

Βιβ. Μεταλληνού: «Άρα εδώ ήταν το λεβητοστάσιο δηλαδή»

κ. Προβατίδης: «Το λεβητοστάσιο»

Βασ. Κονιόρδος: «Ωραία...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Το καταλάβαμε. Εδώ ήταν η δεξαμενή του μαζούτ. Το λεβητοστάσιο δηλαδή ήτανε, κατάλαβες; Λοιπόν, δίπλα από τους λέβητες, πού είναι;»

κ. Προβατίδης: «Τα κλέψανε αυτά από εδώ»

Βιβ. Μεταλληνού: «Αυτός ο χώρος, πώς τον ονομάζουμε;»

κ. Προβατίδης: «Εδώ είναι ο χώρος του βυνοποιείου ... πάνω από τους δυο καυστήρες η πιεστική αλλά λείπουνε οι αναφλέξεις του μαζούτ ... εδώ και η ψύξη...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Η ψύξη... φοβερά και έχει και σκαλίτσες και ανεβαίνεις και πάνω... λοιπόν εδώ μπαίνουμε στο βυνοποιείο;... κατεβήκαμε αλλά δεν ξέραμε τι ήταν αυτά που βλέπαμε, γι αυτό σε θέλαμε. Και εδώ είναι, παλιά ήταν μηχανοστάσιο;»

κ. Προβατίδης: «Ναι, αυτός εδώ ο χώρος»

Βιβ. Μεταλληνού: «Ναι, δηλαδή τι μηχανές είχε;»

Βασ. Κονιόρδος: «Είχε μηχανές εδώ;»

κ. Προβατίδης: «Όχι, εδώ μέσα τίποτα...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Τι κάνατε εδώ;»

κ. Προβατίδης: «Άσχετα, λέω μήπως ήτανε το παγοποιείο; Μήπως ήτανε, ξέρω κι εγώ;»(...)

Βασ. Κονιόρδος: «Η Ολγα έχει βγάλει φωτογραφία κάπου που λέει παγοποιείο»

Kτίριο 15^a - 14

Βιβ. Μεταλληνού: «Α, παγοποιείο πρέπει να ήτανε γιατί...»

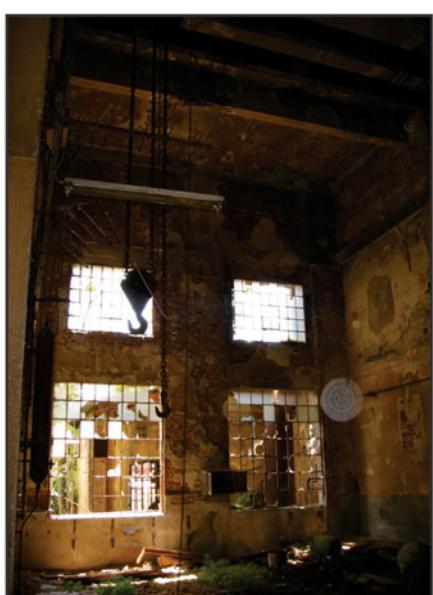
κ. Προβατίδης: «Ήταν πολύ σαβούρα μέσα...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Αυτό εδώ;»

κ. Προβατίδης: «Το μηχάνημα είναι. Ο τροφοδότης, για να δίνει ηλεκτρικό ρεύμα, παλιά. Άλλα δεν το δουλεύανε»

Βιβ. Μεταλληνού: «Γεννήτρια δηλαδή»

κ. Προβατίδης: «Γεννήτρια είναι, σε κείνο το σημείο»

Βιβ. Μεταλληνού: «Είχε γεννήτρια δηλαδή και εδώ να μια βάση και ένα ... τώρα υπάρχει μηχανήμα; Δες εδώ βάσεις...»

κ. Προβατίδης: «Μηχανήματα ήταν όλο επάνω»

Βιβ. Μεταλληνού: «Και είχε μεγάλα βίντσια, δηλαδή τι είναι αυτά;»

κ. Προβατίδης: «Βγάζανε ανθρακικό, σε μπουκάλες γεμίζανε και γίνεται όπως λέμε πυροσβεστική»

Βιβ. Μεταλληνού: «Α, είχανε και τέτοια παραγωγή; Το ανθρακικό από πού έβγαινε; Βγαίνει από την παραγωγή του κριθαριού;»

κ. Προβατίδης: «... ήταν σκόνη»

Βιβ. Μεταλληνού: «Ήτανε παράγωγο της επεξεργασίας της βύνης»

κ. Προβατίδης: «Ναι, και αγοράζανε και Carbonica, και η Carbonica το ίδιο είναι»

Βιβ. Μεταλληνού: «Κάνει επεξεργασία...»

κ. Προβατίδης: «Άμα το δεις τώρα... ένα ψυχρό αέρα»

Βιβ. Μεταλληνού: «Ναι, εδώ ήταν το μηχανουργείο...»

κ. Προβατίδης: «Εδώ τους πετύχαμε με ... ηλεκτροσυγκολήσεις και κόβανε και τώρα αυτό... είχε μηχανήματα, τα κόψανε όλα, νάτο»

Βιβ. Μεταλληνού: «Τι... τέτοια πράγματα στρογγυλά σε στυλ αγωγών; Ή μεγάλα μηχανήματα;»

κ. Προβατίδης: «Βεβαίως μηχανήματα»

Βιβ. Μεταλληνού: «Ηλεκτρικά, εδώ είχε και γεννήτρια. Βασίλη, εδώ είχε γεννήτρια ...» (...)

Βιβ. Μεταλληνού: «Πάμε στο πρώτο κτίριο επί της 26^{ης} Οκτωβρίου και αυτό που λέμε Παγοποιείο»

κ. Προβατίδης: «Εδώ ήταν που... για εξωτερική, για εσωτερική...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Ναι, και από δω πως το παροχέτευαν έξω;»

κ. Προβατίδης: «... και δίναμε στη μπυραρία το βαρέλι»

Βιβ. Μεταλληνού: «Α, τέτοιο πράγμα. Και από δω πώς μεταφέρονταν αυτά τα βυτία γεμάτα;»

κ. Προβατίδης: «... πενήντα, εξήντα κιλά από την αυλή!»

Βιβ. Μεταλληνού: «Έτσι, και τα πήγαιναν πού;»

κ. Προβατίδης: «Για επικύρωση, στην αποθήκη»

Βιβ. Μεταλληνού: «Ναι. Θέλω να πω, από δω πώς έβγαινε;»

κ. Προβατίδης: «Εδώ έμπαινε το καθαρό κριθάρι»

Βιβ. Μεταλληνού: «Το καθαρό κριθάρι που ερχόταν από το ροφό;»

κ. Προβατίδης: «Από το ροφό; όχι από τις διαβροχές»

Βιβ. Μεταλληνού: «Μπράβο, μπράβο»

κ. Προβατίδης: «Διαβροχές, πλενότανε στη διαβροχή, καθότανε ένα 24ωρο για αλλαγή νερών και αερισμού μέσα...»

Βασ. Κονιόρδος: «Γράψτε τα αυτά»

Βιβ. Μεταλληνού: «Τα γράφω»

κ. Προβατίδης: «Για να πλυθούνε, για να καθαριστούνε πολύ καλά»

Βιβ. Μεταλληνού: «Ναι»**κ. Προβατίδης:** «Και όταν έμενε, απλώς έσκανε το κριθάρι, σ'ένα 24ωρο πετούσε ένα...»**Βιβ. Μεταλληνού:** «Σαν τα όσπρια που βάζουμε στο βαμβάκι και περιμένουμε να φυτρώσουν»**κ. Προβατίδης:** «... το κάθε καρτάλι που έπεφτε μέσα σ'ένα από αυτά ήτανε γύρω στους 6 με 7 τόνους»**Βιβ. Μεταλληνού:** «Το κάθε καζάνι, 6-7 τόνοι, η κάθε διαβροχή»**κ. Προβατίδης:** «Ναι, η κάθε διαβροχή»**Βιβ. Μεταλληνού:** «Πόσα τρόμπερ υπάρχουν δηλαδή εκεί;»**κ. Προβατίδης:** «Τέσσερα και δύο μεγάλα, έξι!»**Βιβ. Μεταλληνού:** «Έξι. Μάλιστα»**κ. Προβατίδης:** «Και εκεί ήτανε περιστρεφόμενο είναι αυτό, αλλά αν το παρακολουθείς δεν το βλέπεις τι γίνεται...»**Βιβ. Μεταλληνού:** «Α, φαίνεται κι απ 'έξω; Γυρίζει και απ 'έξω»**κ. Προβατίδης:** «Απ 'έξω γυρίζει, όλο όλο περπατάει. Γυρίζει, αλλά άμα το δεις δεν το καταλαβαίνεις ότι γυρίζει τόσο αργά, αλλά γυρίζει. Γίνεται αερισμός, ρίχνεις νερό μέσα για να δροσιστεί, τη θερμοκρασία που θέλεις αερισμού από το μηχανοστάσιο που έρχεται ο αέρας. Και μετά από 3-4 μέρες πήγαινε στο φούρνο. Στον επάνω φούρνο»**Βιβ. Μεταλληνού:** «Στον επάνω φούρνο»**κ. Προβατίδης:** «Προ-φούρνος»**Βιβ. Μεταλληνού:** «Α, επειδή...»**κ. Προβατίδης:** «Από τους 40 βαθμούς μέχρι τους 60. Την άλλη μέρα έπεφτε το πρώι στον κάτω φούρνο, στον κανονικό, από το 60 μέχρι το 80-85. Αν ήθελες μαύρη μπύρα πήγαινε 120 ψήσιμο, το καβούρνισμα»**Βιβ. Μεταλληνού:** «Α, μάλιστα, στο ψήσιμο είναι η διαφορά που κάνει τα διάφορα είδη μπύρας...»**κ. Προβατίδης:** «Ναι, καβουρνίζονταν, μαύριζε»**Βασ. Κονιόρδος:** «Ξανθιά με τη μαύρη»**κ. Προβατίδης:** «Και μετά πήγαινε στη βρασαρία»**Βιβ. Μεταλληνού:** «Μάλιστα. Βρασαρία. Μετά τη βρασαρία τώρα το πήγαινε απέναντι»**κ. Προβατίδης:** «Έβραζε, πήγαινε στη ζύμωση, μετά πήγαινε στη σύνταξη και μετά πήγαινε στα φίλτρα. Στα φίλτρα έμενε κανένα 24ωρο, 48ωρο»**Βιβ. Μεταλληνού:** «Για να καθαρίσει ας πούμε, να γίνει...»**κ. Προβατίδης:** «Να ηρεμήσει και μετά πήγαινε στο φίλτρο από το καζάνι, τώρα γύριζε στο φίλτρο, πήγαινε σ'άλλο καζάνι, τα οποία ήταν 4 καζάνια μέσα και τροφοδοτούσανε το εμφιαλωτήριο»**Βιβ. Μεταλληνού:** «Την ίδια διαδικασία έχουν και οι τωρινές μηχανές»**κ. Προβατίδης:** «Ναι»**Βιβ. Μεταλληνού:** «Τα ίδια πράγματα;»**κ. Προβατίδης:** «Τα ίδια, τα ίδια, τα ίδια...»**Βιβ. Μεταλληνού:** «Άρα πρέπει να 'ρθουμε και στο Μύθο, να δούμε τι γίνεται, να καταλάβουμε...»

κ. Προβατίδης: «Με τον κύριο Ακριτίδη παρέα θα είμαστε, εκείνος τα ξέρει από κει, καλύτερα τώρα...»

Κτίρια 7, 8, 9

κ. Προβατίδης: «Ήτανε γραφεία, ήτανε»

Βιβ. Μεταλληνού: «Από δω κατεβήκαμε»

κ. Προβατίδης: «Από δω για να βγούμε πέρα»

Βασ. Κονιόρδος: «Άρα όλο αυτό το κτίριο...»

Βιβ. Μεταλληνού: «Από κάτω ήτανε οι προμήθειες»

Βασ. Κονιόρδος: «Ήταν τα γραφεία, αυτό ένα και τα δύο»

κ. Προβατίδης: «Γραφεία επάνω, και συνδέεται με την καντίνα με το χημείο και τα μπροστινά ήτανε ο εργοδότης, ο προσωπάρχης...»

(...)

Τέλος περιοδίας...